

NEMZETI HAUSZMANN PROGRAM

2019–2024

TARTALOM

KÖSZÖNTŐ	5
I. KIK VAGYUNK?	6
II. CÉLJAINK	8
III. ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÜNK FEJLESZTÉSE	9
FŐŐRSÉG	10
LOVARDA	14
STÖCKL LÉPCSŐ	18
HAUSZMANN-FÉLE RÁMPA	18
KARAKAS PASA TORNYA	19
YBL-TÁMFAL	19
BUZOGÁNYTORONY	19
BUDAVÁRI PALOTA	21
DÉLI ÖSSZEKÖTŐ SZÁRNY	23
SZENT ISTVÁN-TEREM	24
A VÖRÖSKERESZT EGYLET EGYKORI SZÉKHÁZA	26
JÓZSEF FŐHERCEGI PALOTA	28
HONVÉD FŐPARANCSNOKSÁG	32
MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR	34
IV. KORSZERŰ ÖRÖKSÉGVÉDELEM	36
V. ÉLHETŐBB VÁR KIALAKÍTÁSA: AUTÓ- ÉS AKADÁLYMENTESÍTÉS, KÖZTERÜLET-FEJLESZTÉSEK, ZÖLDFELÜLETEK MEGÚJÍTÁSA	40
ELLYPS SÉTÁNY	44
VÁRFALAK HELYREÁLLÍTÁSA	47
SZÖKŐKUTAK FELÚJÍTÁSA	47
VI. A BUDAI VÁR PROGRAM- ÉS ÉLMÉNYKÍNÁLATÁNAK SZÍNESÍTÉSE	48
HAUSZMANN ALAJOS (1847–1926)	52

NEMZETI HAUSZMANN PROGRAM (2019–2024)

” —

**A budai Vár közös örökségünk.
Küldetésünk, hogy megőrizzük
és megújítsuk; olyan helyé
tegyük, ahová mindannyian
örömmel térünk vissza.**

FODOR GERGELY
kormánybiztos
a Várkapitányság NZrt.
igazgatóságának elnöke

Sok más nemzethez hasonlóan nekünk, magyaroknak is megvannak a szimbolikus helyeink. Olyan helyek, amelyekhez ragaszkodunk, amelyekért harcolunk, amelyekre büszkék vagyunk, és amelyekért közös felelősséggel tartozunk. Ha végigtekintünk történelmünk évszázadain, akkor bátran mondhatjuk, hogy a magyarság számára a budai Vár egy ilyen szimbolikus hely.

Nekünk a Vár mindig jóval többet jelentett épületek, falak és bástyák összességénél. A budai Vár az elmúlt évszázadokban a magyar állami és egyházi élet, a magyar kultúra, a magyar polgárosodás és a magyar szabadság bástyája volt, mindazoké az értékeké, amelyek máig meghatározzák nemzeti identitásunkat.

Hosszú évtizedek rombolása és elfeledettsége után a Vár most újra a fejlődés és az újjászületés korszakát éli. Fejlesztéseink célja, hogy a Várat visszaadjuk a magyar embereknek, és egy olyan városrészt alakítsunk ki, ahol jó élni, ahol hosszabb időt is érdemes eltölteni, és ahová újra és újra érdemes ellátogatni, mert mindig új élményekkel fogadja a látogatókat.

A budai Vár sorsa számunkra nemzeti ügy – ezért fontos, hogy a jövőjével kapcsolatban világos, megalapozott és végrehajtható terveink legyenek. A Nemzeti Hauszmann Program fejlesztéseinek leírását jó szívvel ajánlom a Tisztelt Olvasó figyelmébe.

I. KIK VAGYUNK?

2019. január 1-jétől a Várkapitányság Nonprofit Zrt. irányítja a budai Várnegyedet érintő kormányzati fejlesztési program megvalósítását.

A jogelődök évtizedes tapasztalataira támaszkodva a Várkapitányság új alapokra helyezte a Vár területén tervezett fejlesztések irányítását. Olyan hatékony szervezetet hoztunk létre, ahol a munkatársak elkötelezettek az épített örökség megóvása iránt, és azon dolgoznak, hogy a budai Vár ismét visszanyerje régi eleganciáját, világörökségi státuszához méltó rangját.

Feladatunk a Budavári Palotanegyed és környezetének megújítása, a fejlesztések koordinálása és a terület értékőrző kezelése. Munkánkat a felelősség, a minőség

iránti elkötelezettség, a dinamizmus, a nyitottság és a tervszerűség jellemzi.

Felelősséggel tartozunk a ránk bízott épített, kulturális és régészeti örökség iránt, amit a jó gazda gondosságával óvunk és gazdagítunk.

A minőség tekintetében mindig a kivételes színvonalra törekszünk, amit csak felkészültségünk és tudásunk folyamatos gyarapításával érhetünk el.

Dinamikusan működő szervezetenként feladataink megoldása során mindannyiunkat a kreativitás, az életerő és a kezdeményezőkészség vezet.

Nyitottak vagyunk az új, innovatív megoldásokra, szolgáltatásainkat a budai Várban élő, dolgozó vagy ide látogató emberek igényei szerint fokozatosan fejlesztjük.

Munkánkat a tervszerűség jellemzi: minden döntésünk illeszkedik jövőképünkhöz, amely a budai Vár és nemzeti örökségünk megújítását szolgálja.

II. CÉLJAINK

A budai Vár Magyarország, Európa és a világ kiemelkedően értékes épített és kulturális örökségének része, a nemzet szimbolikus helyszíne, identitásunk alapköve, melyért közös felelősséggel tartozunk.

Meggyőződésünk, hogy a Várnegyed többre hivatott annál, mint hogy egy legyen a turisztikai látványosságok sorában.

A Nemzeti Hauszmann Program I. (2019–2021) és II. (2021–2024) fázisában tervezett minden fejlesztésünk azt a célt szolgálja, hogy a Vár ismét a magyar emberek mindennapjainak részévé váljon. Munkánk az itt élők és az idelátogatók igényeinek figyelembevételével történik, hiszen a Vár sorsa közös felelősségünk.

”

A Budavári Palotanegyed a következő évtizedben felébred „Csipkerózsika-álmából”.

Törekvéseinknek hármas célja van: a fejlesztések növelik a várbéli polgárok életminőségét, biztosítják a nemzeti identitásunk 21. századi reneszánszát, valamint gazdagítják épített örökségünket és természeti értékeinket.

A fejlesztésekkel kapcsolatos minden elgondolásunk középpontjába ezt az ember- és közösség szempontú megközelítést emeltük, és e gondolat mentén összegeztük legfontosabb céljainkat és eddig megtett lépéseinket.

Látogatók pihennek a megújult Mátyás kútja előtt 2021 tavaszán

III. ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÜNK FEJLESZTÉSE

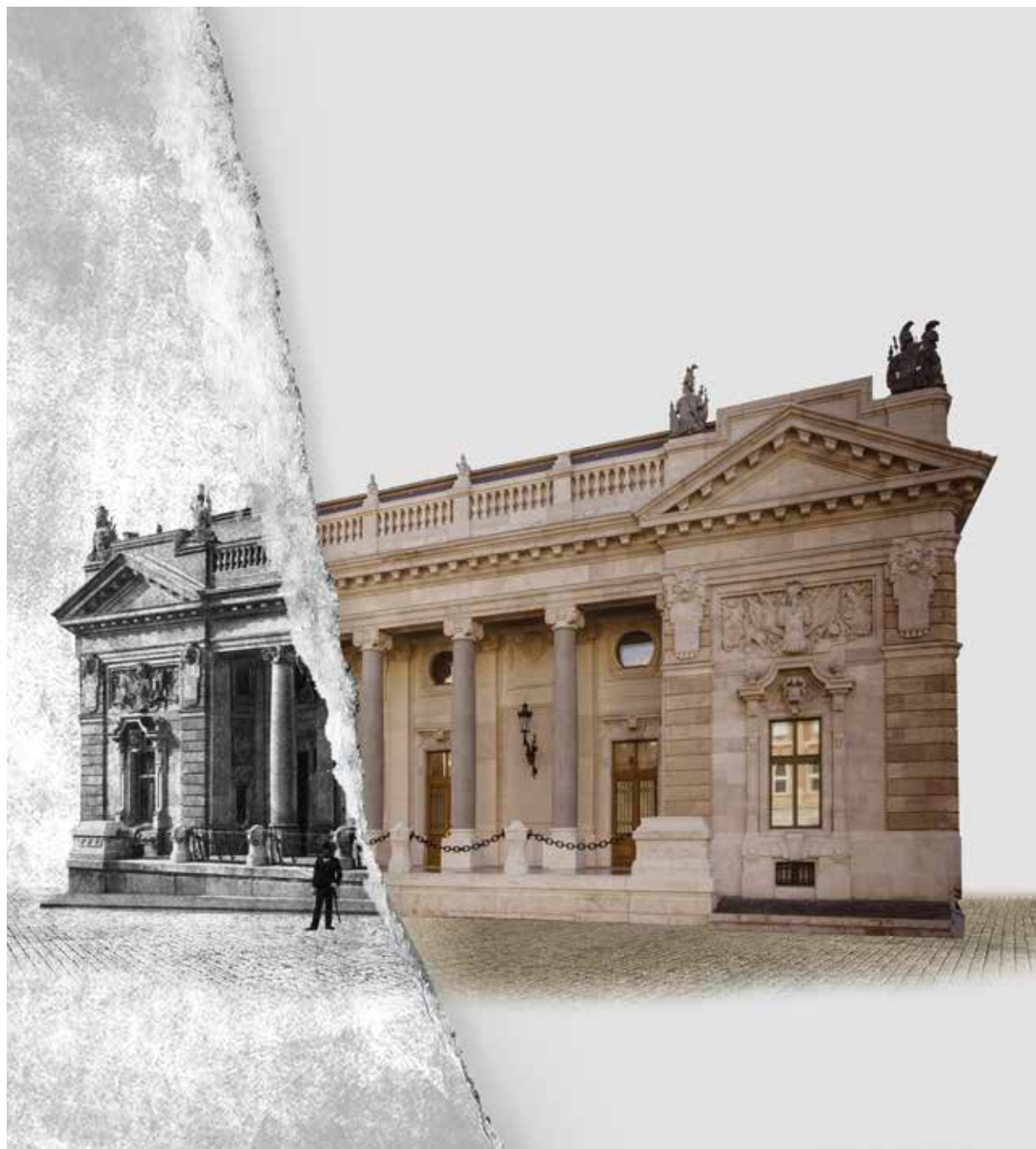
”

A Várnegyed megújult terei és épületei a városrész fénykorát, a 19. és a 20. század fordulóját idézik.

A kormány döntése értelmében a Nemzeti Hauszmann Program 2019 februárjában indult. A Budavári Palotanegyed megújítását a Várkapitányság irányítja. Kijelenthetjük, hogy fejlesztéseink eredményei már a nagyközönség számára is láthatók.

Újjászületett a Főörség és a Lovarda

1912

A Főőrség helye, 2016

A Hunyadi udvar nyugati oldalán közel ötven év után ismét teljes pompájában áll az egykori Főőrség. Az épület az eredeti tervekét követve, de a 21. század technológiai kihívásainak megfelelően született újjá. A 2020-ban elkészült Főőrség épületében étterem, illetve kulturális rendezvény- és kiállítótér kínál kellemes időtöltést a Várban élőknek és a látogatóknak.

2020

A Főrség részletei

Az épület Hauszmann Alajos eredeti tervei szerint készült

A Főrség belső kialakítása

1912

A Csikós udvar a Lovát fékező csikós szobráról kapta a nevét, melyet restaurálását követően 2019 augusztusában helyeztünk vissza eredeti helyére, az újjáépített Lovarda épülete elé. A reprezentatív lovaglósarnok eredetileg Hauszmann Alajos tervei alapján épült 1899–1902 között, a kor legnevesebb mesterei dol-

goztak rajta: faburkolata Neuschloss Károly, üvegablakai Róth Miksa műhelyében készültek. A második világháborús sérülések után az épület helyreállítható lett volna, ennek ellenére 1950-ben lebontották. A megmaradt tervezési dokumentumoknak köszönhetően a korhűen visszaállított homlokzat mellett

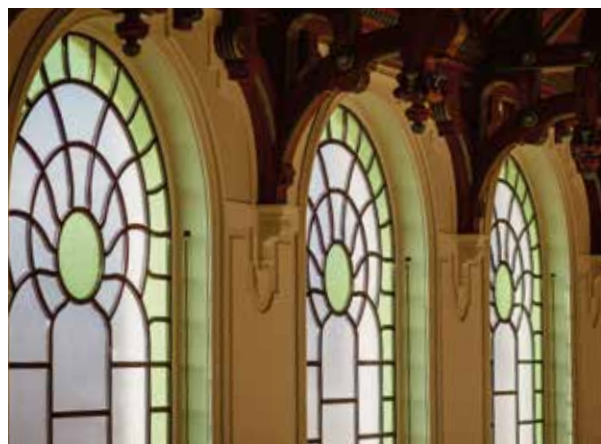
A Lovarda helye, 2016

2020

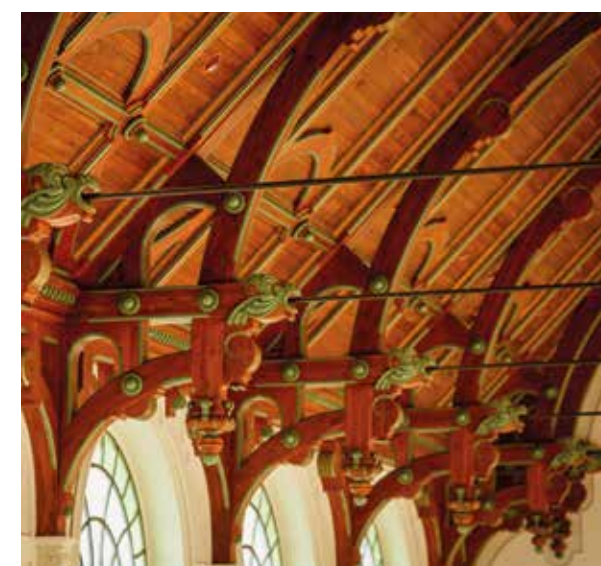
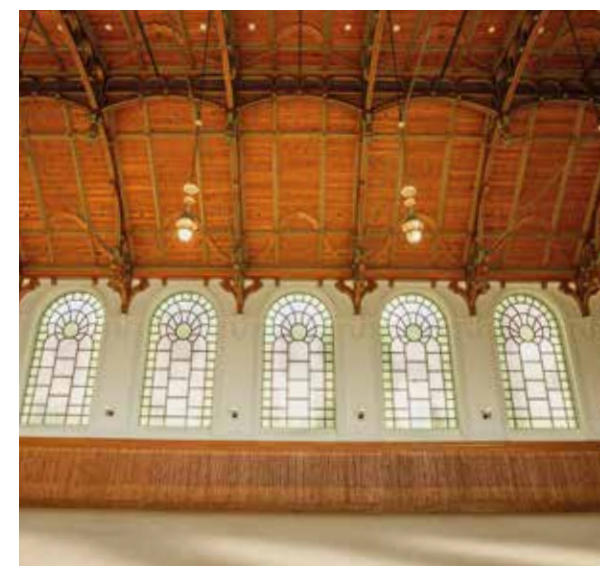
a belső terekben is visszaköszönnek az eredeti anyagok, színek és motívumok. Az eredetivel megegyezően alakítottuk ki a nyitott fedélszéket, a gerendázatot és a páholyokat, a színes nagy ablakokat. A falak alsó része visszakapta lambrin faburkolatát, de modern konyhával, ruhatárral és kiszolgálóterekkel is felszereltük az épületet. A közel 1500 m²-es Lovarda 21. századi multifunkcionális rendezvénytérként nyílik meg 2021-ben, környezetének rendezése, zöldítése és akadálymentesítése után. Átadását követően várhatóan a főváros népszerű rendezvényhelyszíne lesz.

A Lovarda belülről hiteles másolata az eredetinek

A lovaglőcsarnok rendezvényeknek ad majd otthont

A Lovarda színes ablakai alatt található a lambrin faburkolat

STÖCKL LÉPCSŐ

2016

2020

A Főőrség és a Lovarda épületét az újjáépített neoreneszánsz Stöckl lépcső köti össze, amely önmagában is impozáns látványosság, és talán az ország legkülönlegesebb és legnagyobb múltra visszatekintő törté-

nelmi lépcsője. A már újjáépített lépcső 2021-re nyeri vissza fő szerepét, és teremti összeköttetést a megújuló Csikós udvar és a Budavári Palota szintje között.

HAUSZMANN-FÉLE RÁMPA

A Csikós udvar akadálymentesítését, a Hunyadi és Csikós udvar összekötését szolgálja a Hauszmann-féle rámpa újbóli kialakítása, amelyet a fennmaradt fotók és a korabeli tervek alapján építünk újjá és adunk át a közönségnek 2021-ben. A rámpa pillérei között pelenkázóval ellátott, akadálymentesen megközelíthető mosdóblokkok és üzlethelyiségek, míg a körülötte található területeken padok, szemetesek, ültetett és dézsás fák kapnak helyet.

A fejlesztés záró elemeként készül el a teljes Csikós udvar végleges burkolata, a terület új dísz- és közvilágítást kap, új zöldfelületként pedig létrehozuk a Török-kertet, amelyet fák telepítésével teszünk otthonossá.

KARAKAS PASA TORNYA

Jelenlegi állapot

Zajlik a Karakas pasa tornyának rekonstrukciója is, amelyben mosdó szolgálja majd a budai Várba látogatók kényelmét.

Látványterv a megújuló Karakas pasa tornyáról

YBL-TÁMFAL

Felújítjuk az Ybl-támfalat, ez teszi majd teljessé a Csikós udvar egységes és esztétikus látképét.

BUZOGÁNY-TORONY

A felújítás befejezése után új külsővel és megújult funkciókkal fogadja majd a látogatókat a Buzogány-torony is.

A Királyi Palota a századfordulós átépítés után, 1935

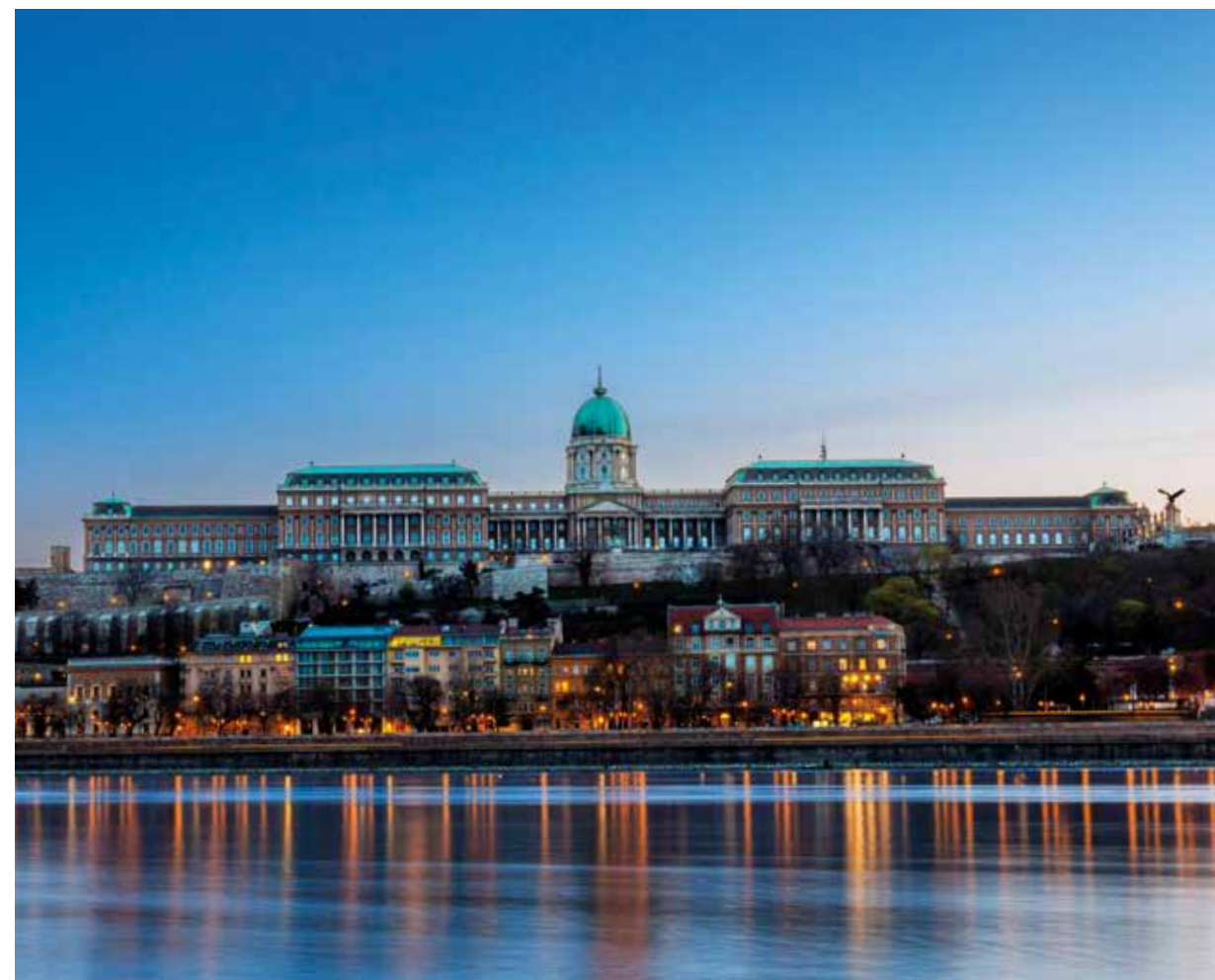

A Királyi Palota súlyos károkat szenvedett a második világháborúban, 1945

BUDAVÁRI PALOTA

A Budavári Palota a budai Vár meghatározó, kiemelkedően értékes épületegyüttese, melynek rekonstrukciója régóta esedékes. A teljes felújítás megalapozott előkészítést igényel. Ennek próbafeladataként tekintettünk a déli összekötő szárny helyreállítására, mellyel 2021 nyarára végeztünk. A palota teljes körű műszaki, építészeti, művészettörténeti és funkcioná-

lis állapotfelmérése után kidolgozzuk az épületegyüttes hasznosítására vonatkozó elképzeléseket. Ezután elindítjuk a teljes palotaegyüttes felújítását, amely néhány év múlva újra Hauszmann kori fényben fog tündökölni. A régóta esedékes munkát a Szent György tér felől kezdjük majd el.

Jelenlegi látkép Pestről

A déli összekötő szárny északi homlokzata, 1905

A felújított északi homlokzat, 2021

A déli összekötő szárny 2019-ben

A palotaszárny az újjáépítés után, 2021-ben

DÉLI ÖSSZEKÖTŐ SZÁRNY

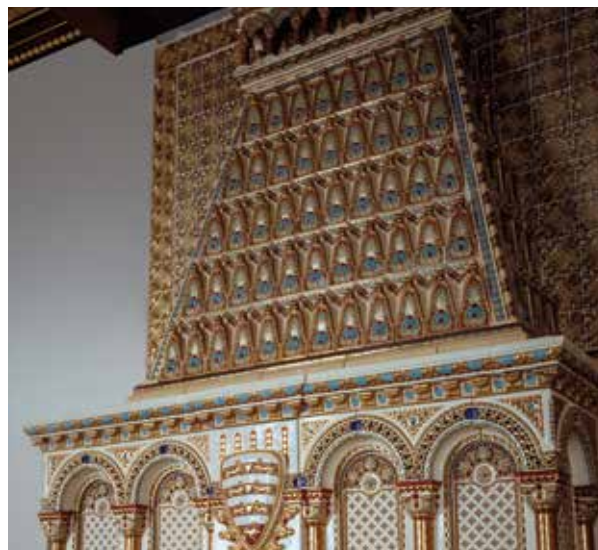
A déli összekötő szárny egy aránylag keskeny épület-rész a Budavári Palota együttesén belül, amely Hauszmann Alajos tervei alapján épült. A második világháborúban súlyos sérüléseket szenvedett. Ezután a Gellért-hegyre néző homlokzatot helyreállítás helyett az állampárt utasítására leegyszerűsítve átépítették, és évtizedekig csupán az udvari nézete emlékeztetett az eredeti állapotokra. Rekonstrukcióját 2020 januárjában kezdtük meg, helyreállítottuk a homlokzatait és belső térszerkezetét, így mára ismét eredeti formájában látható. Ez a Budavári Palota elsőként helyreállított épületrésze.

SZENT ISTVÁN-TEREM

1912

A Budavári Palota déli összekötő szárnyában található Szent István-terem a századforduló magyar iparművészetének csúcsteljesítménye volt. Berendezésén,

A kandalló másolata a Zsolnay Porcelánmanufaktúrában

ami az 1900-as párizsi világkiállításon nagydíjat nyert, a kor olyan mesterei dolgoztak, mint Zsolnay Vilmos, Thék Endre, Jungfer Gyula vagy Strobl Alajos.

Az újraalkotott Szent István-mellszobor

A Szent István-terem újjászülető kárpitjainak egy részlete

Az iparművészeti gyöngyszemek kézzel készülnek

A terem a második világháborúban teljesen megsemmisült, helyén később irodákat és tárolóhelyiségeket alakítottak ki. A Nemzeti Hauszmann Program kere-

tében eredeti szépségében újjászülető történelmi helyiséget a látogatók 2021. augusztus 20-ától csodálhatják meg.

A mennyezet egyik különlegességét a kazettákba illesztett Zsolnay-pirogránit lapok adják

A VÖRÖSKERESZT EGYLET EGYKORI SZÉKHÁZA

Jelenlegi állapot

A Dísz tér délkeleti sarkán a Vöröskereszt Egylet egykori székháza egészen a II. világháború végéig szerves része volt a Várnegyed látképének. A II. világháborús belövések ellenére az épület megmenthető lett volna, de a politika 1946-ban mégis a teljes bontás mellett döntött. Az elhanyagolt telek régóta városképi sebként tátong, az impozáns épület újjáépítésével több

Látványterv a megújuló épületről

mint fél évszázados adósságot törlesztünk. A Nemzeti Hauszmann Program részeként megújuló épület külső jegyeiben korhűen követi majd a sarokkupolákban végződő eredetit. Belsőépítészeti, épületgépészeti és üzemeltetési szempontból ugyanakkor modern megoldásokat alkalmazunk. Az építkezés 2021-ben kezdődik el.

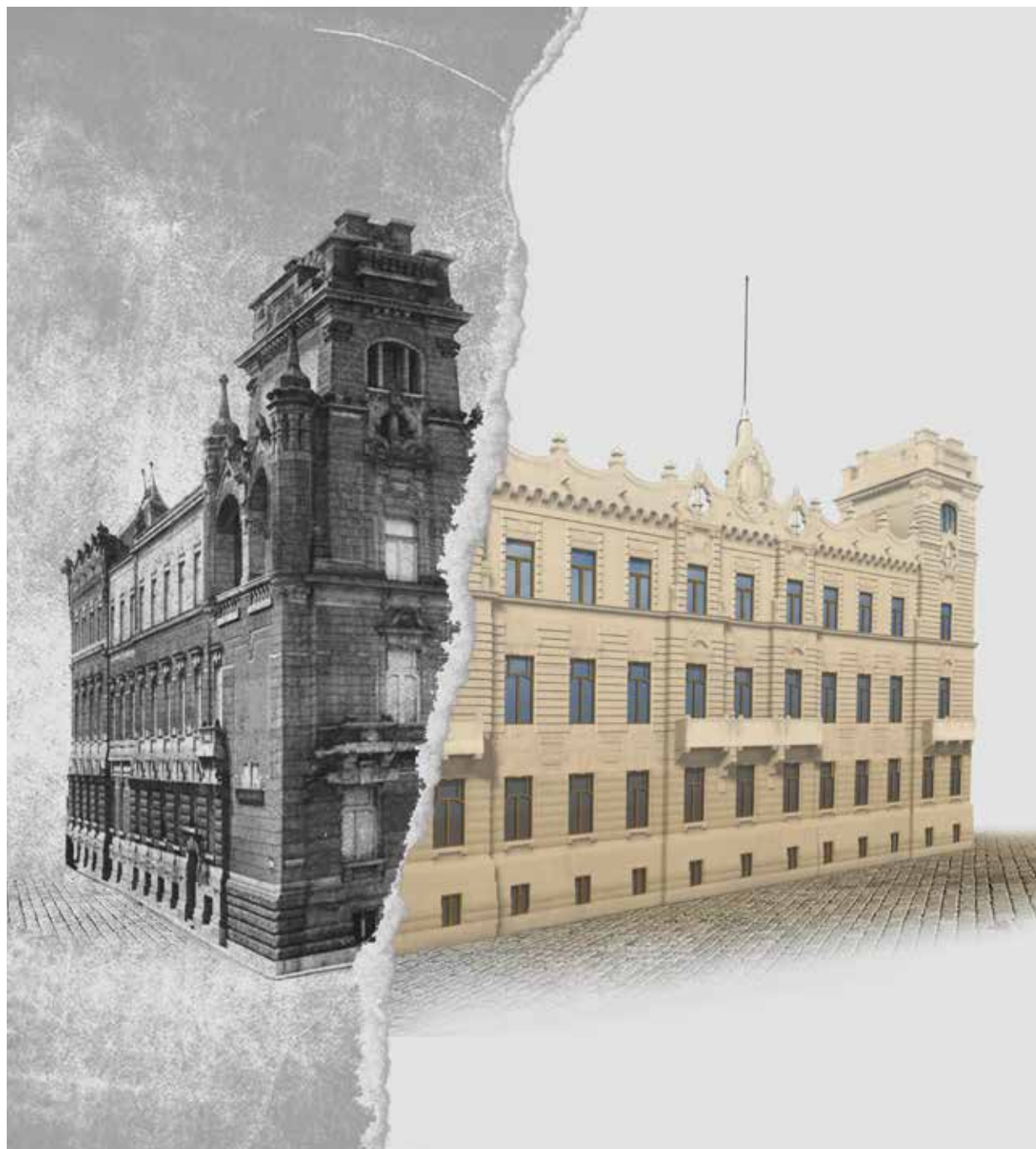

Az épület nyugati homlokzata, 1910 körül

Látványterv a megújuló épületről

JÓZSEF FŐHERCEGI PALOTA

1906

A József főhercegi palota a Szent György tér Tabán felőli oldalán állt, szemközt a Sándor-palotával. Budapest 1944-es ostroma idején a nyugati homlokzatot több belövés is érte, de az újjáépítés elmaradt. 1968 júniusában a leromlott állapotú palotát felrobbantották. A területet a Nemzeti Hauszmann Program keretében

Jelenlegi állapot

Korb Flóris és Giergl Kálmán korabeli terveihez hűen állítjuk helyre. Ismét látogatható lesz a főhercegi palotához tartozó, neoreneszánsz stílusban épült egykori istálló és palotakert is. A palota újjáépítését 2021-ben kezdjük el.

Látványterv az újjáépülő József főhercegi palotáról

A II. világháborúban megsérült az épület, 1949

Az épület a Palota útról – látványterv

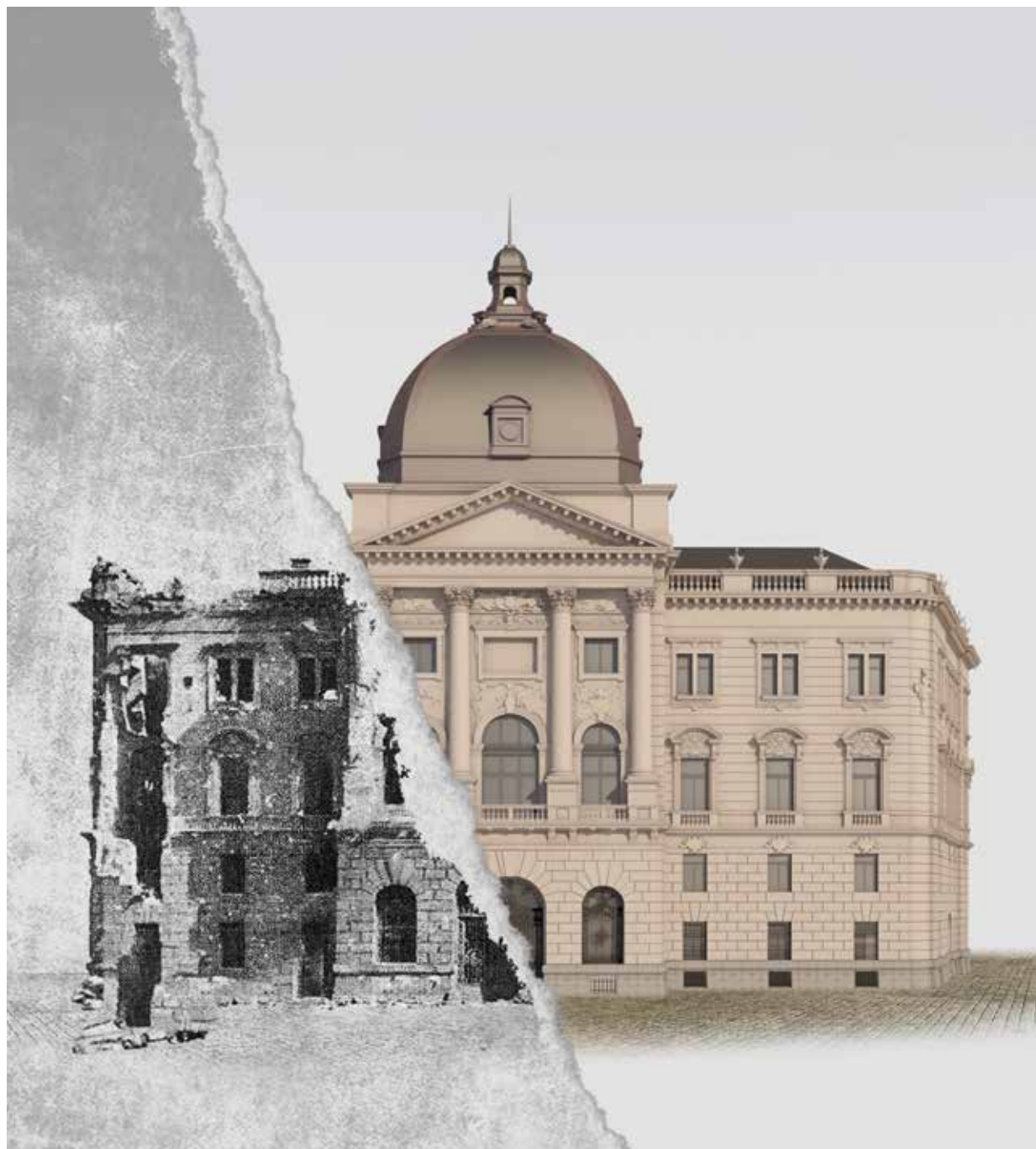

Az újjászülető főhercegi palota a Szent György tér felől – látványterv

A főhercegi palotakert – látványterv

HONVÉD FŐPARANCSNOKSÁG

Dísz tér felőli homlokzat, 1895 körül

Jelenlegi állapot

A Magyar Királyi Honvéd Főparancsnokság épülete 1897-re készült el a Dísz téren Kallina Mór tervei alapján. Tetőszerkezete a II. világháborúban megsérült, bár az épület megmenthető lett volna, 1949-ben mégis rommá nyilvánították, és fokozatosan visszabontották az első emelet magasságáig. Az épület 2012–2014

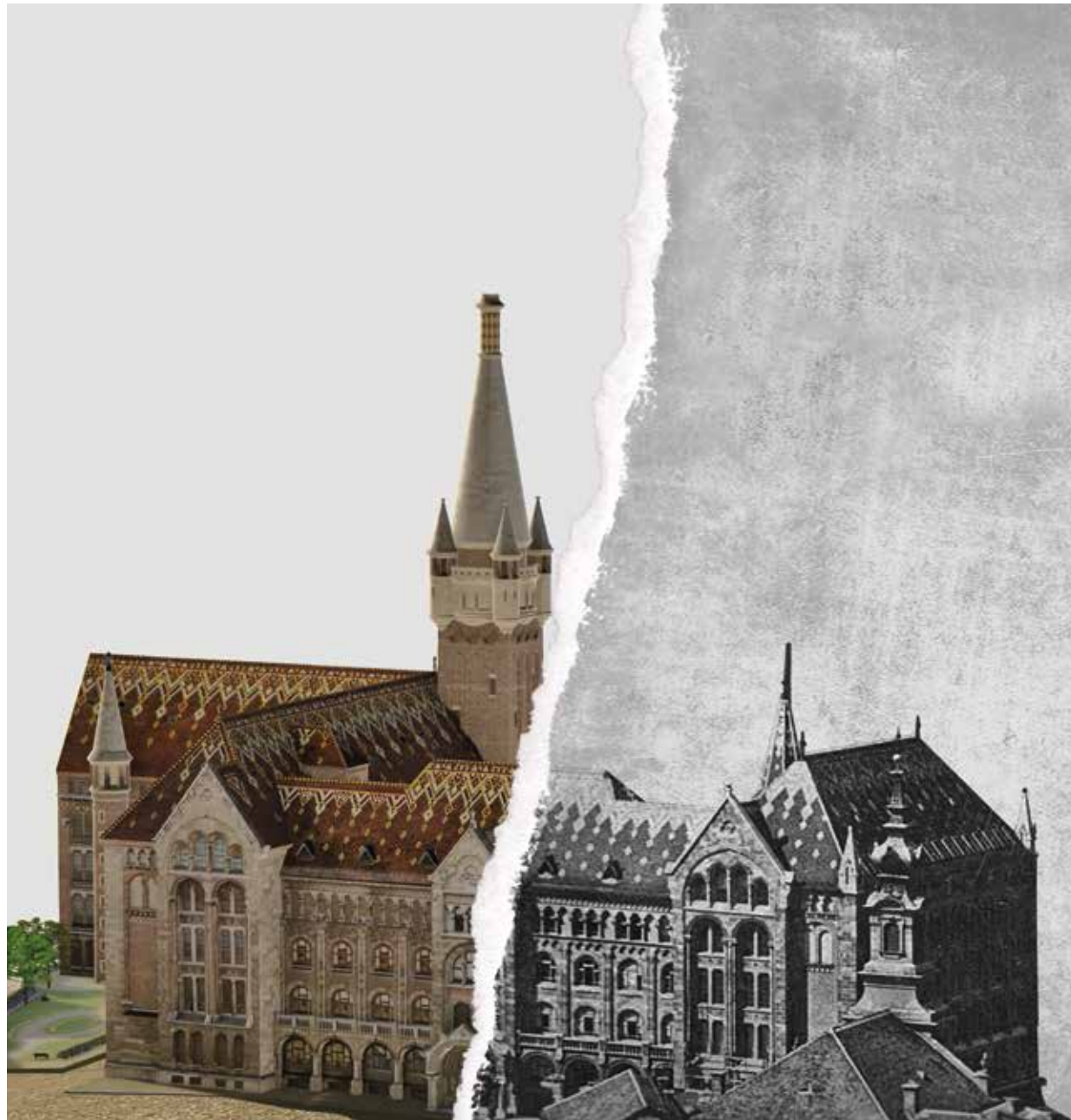
között részleges felújításon esett át. 2021-ben indul el a kivitelezés, melynek során a Honvéd Főparancsnokságot eredeti magasságában építjük vissza. A földszinten látogatóközpontot és közösségi teret alakítunk ki. Az emeleti részek a budai Vár történetét feldolgozó interaktív kiállításoknak adnak majd helyet.

Látványterv a megújuló Honvéd Főparancsnokság épületéről

A MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR BÉCSI KAPU TÉRI ÉPÜLETE

A romos Levéltár épülete, 1945

A Magyar Nemzeti Levéltár Bécsi kapu téri épületét 1923-ban vehette birtokba az intézmény. A neo-román stílusú épületegyüttest Pecz Samu tervezte, aki a megépültek mellé egy további szárnyat is álmódott a Levéltárnak, azonban az I. világháború és az azt követő pénzihiány miatt ez végül soha sem épülhetett fel.

A második világháború során a Levéltár súlyos sérüléseket szenvedett, hátsó tornyát helyreállítás helyett 1945 szeptemberében felrobbantották. Pecz Samu korabeli tervei helyett az 1970-es években itt építették fel az Országos Villamos Teherelosztó brutalista épületét, mely stílusában jelentősen elütött a környék

házaitól. Miután a Magyar Villamosenergia-ipari Átviteli Rendszerirányító Zrt. (MAVIR) kiköltözött az épületből 2007-ben, az többet már nem találta funkcióját és elhagyatottá, lepusztulttá vált.

A Nemzeti Hauszmann Program keretében tervezzük a Levéltár Bécsi kapu téri épületének teljes felújítását, az elbontott Teherelosztó helyén pedig felépítjük az eredeti, Pecz Samu által jegyzett épületszárnyat, és rekonstruáljuk a hátsó tornyot is. A projekt részeként kialakítjuk a Magyar Nemzeti Levéltár új látogatóközpontját és információs pontját, illetve az épület mellett létrehozunk egy rendezett parkot is. A fejlesztés hozzájárul ahhoz, hogy a Levéltárba látogatók modern, a 21. századi igényeket kielégítő környezetben ismerkedhessenek meg az épület történetével, a nemzet értékes írásos emlékeivel és az itt dolgozók áldozatos munkájával. Emellett az új szárny további területet biztosít az intézmény számára, amely kinőtte már jelenlegi épületét.

A projektnek köszönhetően ismét egy hosszú évtizedek óta elhanyagolt, az emberek elől elzárt területet újíttunk meg a budai Vár egyik kiemelt pontján, mely 21. századi tartalommal, de az eredeti környezethez illeszkedő külsővel várja majd a látogatókat.

Látványterv a Levéltár megújuló épületéről

IV. KORSZERŰ ÖRÖKSÉGVÉDELEM

Minden fejlesztésünk előtt nagy hangsúlyt fektetünk a műemléképületek tudományos kutatására, az eredmények feldolgozására és dokumentálására. A rekonstrukciók és újjáépítések nem veszélyeztetetik épített és kulturális örökségünket. Célunk, hogy befejezzük a Budavári Palota és környezetének régészeti feltárását. Az ásatásokon előkerült új leleteket konzerváljuk, szakszerűen elhelyezzük, tudományosan feldolgozzuk, és hiteles, korszerű módon be is mutatjuk a nagyközönségnek. A Budavári Palota déli összekötő szárnyának és a benne található Szent István-teremnek a felújítása falkutatással kezdődött. Ennek során többek között Anjou-kori töredékeket, a barokk palota homlokzatának részleteit és a Hauszmann kori padló burkolatának lenyomatait találták meg a szakemberek. A feltárt maradványok a palotaszárny és a terem korhű rekonstrukcióját segítik.

Az első bástya című kiállításon bemutatott leletek

A Vöröskereszt Egylet egykori székházának pincéjében talált stukkótöredék

A Táncsics Mihály utca 9. területén található az Erdélyi bástya, az egykori József-kaszárnya, valamint egy 18. századi lőportár. Ezek az épületek évtizedeken keresztül megközelíthetetlenek voltak. A régészeti feltárások során előkerült a 16. századi erődítmény és annak rejtett kincsei, melyeket „Az első bástya” című kiállításunkon mutattunk be az érdeklődőknek. A területen végzett kutatások során találtunk drágakö-

Középkori pénzérték, köztük II. Ferdinánd ezüst dénárja

vekkel díszített ékszereket, egy 15-16. századra tehető mérleghúlyt, és előkerült egy 16-17. századi gyógyszeres üveg díszes ólomkupakja is, amelyen Mária látható a gyermek Jézussal. A leletek között több érme is volt, közöttük egy 1500-as évekbeli salzburgi phenning,

Török kori cseréppipa

valamint II. Ferdinánd egy ezüst dénárja. A földből előbukkanó muskétagyolyók, edények és kályhacsempek mellett régészeink egy ezüstdláncon függő áttört medált is találtak.

16-17. századi gyógyszeres üveg ólomkupakja

A Vöröskereszt Egylet egykori székházának pincéjében talált Álmós és Előd szobor, Mikula Ferenc alkotásai

A Dísz tér 2. alatti terület rendezése során is szenzációs leletekre bukkantunk. A Vöröskereszt Egylet egykori székházának hosszú ideig elzárt pincéjében megtaláltuk azokat az Álmós és Előd vezéreket mintázó, több mint 100 éves eredeti szobrokat, melyek korábban a

Halászbástya északi főtornyát díszítették. Ugyanitt kerültek elő azoknak a gránittábláknak a töredékei, amelyek egykoron az épület díszlépcsőházában kaptak helyet, és a Vöröskereszt Egylet igazgatótanácsának és védnökeinek állítottak emléket.

Barna mázas historizáló cserépkályha töredéke is előkerült a Vöröskereszt Egylet egykori székházának pincéjében

Csiszolt kővel díszített gyűrű a 17. századból

A pincében egy különleges, bepecsételt díszítésű, török kori cseréppipát, kínai porceláncsészét, illetve egy több mint 170 éves érmét is találtak a szakemberek, amivel 1849-ben, a frissen megépült Lánchídon való átkelésért kellett fizetni. A törmelék alól előkerült egy vörös mészkőből készült, díszített kézmosó medence, számos kőfaragvány és épülettöredék. Az értékes leletek a Budapesti Történeti Múzeum gyűjteményét színesítik majd.

Ilyen érmékkel fizettek az átkelésért a Lánchídon

A Budavári Palotanegyedet körülvevő várfalak és történelmi kertek megújítását megelőző régészeti feltárások közben is sok értékes leltre bukkantak a Várkapitányság régészei. A déli nagy rondella környezetében ilyen munkák során került elő a földből egy nőstény-oroszlánt ábrázoló dombormű, amely egykoron az úgynevezett magyar ház homlokzatát díszítette. Ezt a pihenőházat Erzsébet királyné, azaz Sisi kérésére építette Hauszmann Alajos a századfordulón, a második világháború után azonban lebontották, helyére pedig a középkori Zsigmond-tornyot építették vissza.

Sisi pihenőházának oroszlános domborműve

17. századi kínai porceláncsésze

V. ÉLHETŐBB VÁR KIALAKÍTÁSA: AUTÓ- ÉS AKADÁLY- MENTESÍTÉS, KÖZTERÜLET-FEJLESZTÉSEK, ZÖLDFELÜLETEK MEGÚJÍTÁSA

”

**A Vár kényelmesen megközelí-
hető, ahol az itthonról és külföldről
érkezőket gondozott zöldfelületek,
izgalmas terek, változatos ízek
ösztönzik maradásra és
visszatérésre.**

Célunk, hogy a budai Vár kényelmesen megközelít-
hető legyen az itt élőknek és az ide látogatóknak egy-
aránt. A gyalogosok elsőbbségének elvét képviseljük,
azaz, ahol lehet, korlátozzuk a gépkocsiforgalmat, és
ezzel párhuzamosan megújítjuk a sétányokat és a lép-
csőket, hogy a gyalogosok könnyebben tudjanak eljut-
ni a Várba.

Budapest hivatalos város- és közlekedésfejlesztési stra-
tégiájával összhangban dolgozunk a közösségi közle-
kedés kényelmes és környezetbarát alternatíváinak
(pl. akadálymentes feljutást biztosító liftek, mozgó-
lépcsők) kialakításán.

A látogatók ismét huszárokkal találkozhatnak a Szent György téren

Díszalmafa a Szent György téren

Megújult a Lovát fékező csikós szobra is

A Csikós udvar megújítása során dolgozunk a Palota
út – Csikós udvar – Hunyadi udvar összekapcsolásán.
Ennek célja, hogy a Vár Tabán felőli oldalán található
teraszok között akadálymentes gyalogos kapcsolatot
létesítsünk. A Tabán felőli oldalon 2021-ben már két,
több mint 30 fő szállítására alkalmas óriáslifttel jut-
hatunk fel a Palota útról a Csikós udvarra. 2021-ben
a Budavári Palotának az Országos Széchényi Könyv-
tárát magában foglaló épületében is új lifteket építünk,

amelyek a Csikós udvar és a palota közötti kényelmes
közlekedést biztosítják majd. Mindez megteremti
annak a lehetőségét, hogy a turistabuszok kevésbé ter-
heljék a városrész közlekedését, de a látogatók mégis
akadálymentesen és gyorsan érhék el a főbb látnivaló-
kat. Elképzeléseink megvalósításához szükség lesz az
I. kerületi önkormányzat és a Főváros együttműkö-
désére is.

Kilátás a megújult Főőrségben nyílt kávézó teraszáról

Szent György tér felújítás előtt

A Szent György tér, a Szent György utca és a Színház utca forgalommentesítésével a területet ismét visszadtuk a gyalogosoknak. Korábban autók hemzsegték a főváros történelmi főterén, ma viszont helyiek és látogatók sétálnak a zöldebbé varázsolt területen. Hiába költözött a köztársasági elnök és a miniszterelnök hi-

A tér autómentes lett, zöldítése folyamatos

vatala is a Várba, a korábbiakhoz képest nem több, hanem sokkal kevesebb autó fordul meg a Szent György téren, ez egyértelműen a fejlesztési koncepciónk eredménye. Ez a szemlélet határozza meg az összes fejlesztésünket, ezért is építünk egy újabb, több száz autó befogadására alkalmas várgarázst a Palota úton.

Színház utca a felújítás előtt

Sokkal kevesebb autó terheli ma már a Várat

Újakra cseréltük a régi, elhasznált padokat

Kiemelt célunk, hogy megújult, tiszta és otthonos közterek fogadják a látogatókat, ezért elkezdjük lecserélni a városrész erősen megkopott, sokszor hiányos utcabútorait. 2020 folyamán 35 darab modern, de a tör-

Szelektív hulladékgyűjtőket telepítettünk

ténelmi környezetbe illeszkedő padot helyeztünk ki a Várkapitányság által kezelt területeken, emellett több mint száz, egyedi megjelenésű szelektív hulladékgyűjtőt is telepítettünk a Budavári Palotanegyedben.

A Színház utcán is sétálók váltották fel az autókat

Ellyps sétány felújítás előtt

ELLYPS SÉTÁNY

2020 végére elkészültünk az egyedi panorámával rendelkező Ellyps sétány balesetmentesítésével. 2021-ben folytatjuk a sétány környezetében található zöldfelületek megújítását.

A várköpeny déli oldalán végeztünk a gyilokjáró felújításával, ami egy eddig elzárt területen teremtett lehetőséget egy kellemes sétára. Célunk, hogy a várfalak mentén teljesen körbejárhatóvá tegyük a Budavári Palotát.

Ellyps sétány felújítás után

Látványterv az Ellyps sétány jövőbeni kialakításáról

Déli gyilokjáró felújítás előtt

Déli gyilokjáró felújítás után

Minden beruházásunk során kiemelten figyelünk a környezetvédelmi szempontokra, és folyamatosan új zöldfelületekkel gazdagítjuk a városrészt. Tájépítészeti stratégiánk fő célja az egykor gazdag növényvilág megújítása és a Várban található kertek jelenleg elhanyagolt, a világörökségi helyszínhez méltatlan állapotának megszüntetése.

A zöldfelületek újratervelésével, új kertek, parkok és sétányok kialakításával a magyar kertkultúra és kertépítészet évszázados hagyományait hozzuk vissza a Várba.

Folyamatosan újítjuk meg a terület történelmi kertjeit, parkjait, sétányait

Az Erdélyi bástya a Táncsics u. 9. szám alatt

Kertészeink 2019-ben már 26 db kódézsás mezei juhart helyeztek ki a Színház utcában és a Szent György utcában, a Szent György téren 14 db oszlopos díszalmafát, a Fehérvári rondellánál két juharfát ültettek. 2020-ban is tovább folytatódott a Budavári Palotanegyed zöldítése és az itt található területek rendezése.

A Táncsics utca 9. szám alatt „Az első bástya” kiállításon a védmű mellé vadvirágos mezőt varázsoltunk, amelynek csodájára jártak a látogatók.

A rendezett, pihenésre, sétára alkalmas kertek mindig hozzátartoztak a budai Vár látképéhez, és a magyar

A Várkapitányság kertészei folyamatosan gondozzák a növényeket

kertművészet történetének talán legsokoldalúbb alkotásai voltak. A várlejtőkön és a Vár területén belül elhelyezkedő zöldfelületek, a várkertek és az ezekhez kapcsolódó fogadóterek, felvezető utak és panorámasétányok ismét visszakapják bájukat és eleganciájukat. A fejlesztések célja a természeti és kultúrtörténeti értékek megőrzése mellett az, hogy az itt élők kényelmesen sétálva, rendezett kertekben tölthessenek fel, és az idelátogatók is otthonosan érezhessék magukat. A felvezető utak, terek, parkok, sétányok 2020–2024 között ütemezetten újulnak meg.

Rendezett, pihenésre alkalmas kerteket és parkokat hozunk létre

VÁRFALAK HELYREÁLLÍTÁSA

A várfalak jelenlegi formájukat a II. világháborút követő helyreállítási munkálatok során nyerték el. 1990 után kisebb szakaszokon történt ugyan állagmegóvás, de átfogó, a várbeli fejlesztésekkel összehangolt rekonstrukció azóta sem valósult meg. A Nemzeti Hauszmann Programban elsőként a legrosszabb állapotban lévő falszakaszok javítását végezzük el, majd ütemezetten haladunk a Budavári Palotanegyed körülvevő várfalak, bástyák, tornyok, rondellák teljes rekonstrukciójával. A várfalak felújításának előkészítése 2020-ban megkezdődött. A fejlesztés egyrészt megszünteti a helyenként balesetveszélyes szakaszokat, másrészt sokáig elzárt, be nem járható területeket nyit meg újra az érdeklődők előtt.

A teljeskörűen felújított Mátyás kútja

SZÖKŐKUTAK FELÚJÍTÁSA

A Nemzeti Hauszmann Program része a Budavári Palotanegyed két jellegzetes szökőkútjának felújítása is. A Vár legismertebb szökőkútja a Mátyás kútja, melynek rekonstrukciója vízelvezetési problémák miatt volt indokolt, a Savoyai teraszon található Halászógyerekek kútja pedig évek óta nem működik, rossz állapotban van, ezért felújítása elengedhetetlen.

A Mátyás kútja 2020 nyarára újult meg, a gépészeti és esztétikai felújítását követően ismét működő Halászógyerekek kútja pedig 2021 második felétől lehet újra kedvelt helyszíne a Budavári Palotanegyednek.

VI. A BUDAI VÁR PROGRAM- ÉS ÉLMÉNYKÍNÁLATÁNAK SZÍNESÍTÉSE

A budai Vár mind a belföldi, mind a külföldi látogatók kiemelt és kedvelt úti célja. Büszkék vagyunk rá, hogy a magyar főváros egyre népszerűbb az utazók körében, ugyanakkor további fejlesztéseink során – a Várban élők igényeire is figyelemmel – azon dolgozunk, hogy a városrészt mentesítsük a többek között Barcelonában, Velencében vagy Dubrovnikban látható tömeges turizmus okozta hátrányoktól.

Jogos igény, hogy az idelátogatókat magas színvonalú programokkal és élményekkel fogadjuk, és a Budavári Palotanegyed komplex területfejlesztése lehetőséget is ad a jelenlegi kulturális programkínálat színesítésére.

Azáltal, hogy a Dísz tértől délre található történelmi városrész újra életre kel, és bővül a Várban elérhető élmények köre, a kiemelt helyszíneken – mint a Mátyás-templom és a Halászbástya – csökken a turisták koncentráltsága, és megvalósul a látogatók egyenletesebb eloszlása.

A polgárváros tehermentesítése és a látogatók tér- és időbeli koncentráltságának csökkentése érdekében egy jól szervezett, korszerű és hatékony látogatómenedzsment megvalósításán dolgozunk.

”

Az idelátogatókat világszínvonalú program- és élménykínálat várja.

Ennek megteremtése érdekében nagy hangsúlyt helyezünk a gyalogos idegenforgalom szervezésére, információs és tájékoztató pontokat alakítunk ki a Palotanegyed területén.

Az új turisztikai attrakciók mellett arra törekszünk, hogy a területen csak olyan vendéglátóhelyek működjenek, amelyek támogatják a kulturális célok megvalósítását.

2019-től minden évben – a huszárjárőrözés nemes hagyományát ápolva – lovas huszárokkal is találkozhatnak tavasztól őszig a Várba látogatók. A huszárjárőrözés színes eleme a Budavári Palotanegyednek, és egyaránt népszerű a magyarok és a külföldiek körében.

A Várkert Bazár számos saját szervezésű és befogadott kulturális programot valósít meg. A Várkert Irodalom és a Várkert Mozi sorozat, az ünnepekhez, valamint az országos rendezvénysorozatokhoz kapcsolódó programjaink is nagyon népszerűek. Évente közel 200 saját szervezésű rendezvényt tartunk, melyekre mintegy 60 000 látogató érkezik.

A Várkert Bazárban található az Új világ született, az első világháború és az azt követő időszak történéseivel foglalkozó kiállítás is. A több mint 2000 négyzetméter alapterületű tárlat nemcsak Magyarországon, de összeurópai viszonylatban is az eddigi legnagyobb ívű kísérlet arra, hogy száz év távlatából – a háborús győztesek, valamint a totális diktatúrák által sulykolt értelmezések helyett – új szempontok alapján mutassa be az egész 20. századot meghatározó tragikus eseménysorozatot.

2020 őszétől több szabadtéri kiállítást is megtekinthettek az érdeklődők a Várkert Bazárban: a Budavári Legendák című tárlaton a budai Várhoz kötődő emberek portréi és történetei kerültek a középpontba, karácsonykor régi idők ünnepeinek képei között lehetett sétálni, míg 2021 tavaszán Faragó Géza plakátművész századfordulós alkotásait csodálhatták meg a Bazárba ellátogatók.

A következő időszakban a rendezvényhelyszínek fejlesztésével, újabb és újabb saját programok szervezésével azért dolgozunk, hogy még szélesebb közönséget érjünk el, és színesítsük élménykínálatunkat.

Az aktuális program itt érhető el:
<https://varkertbazar.hu/esemenyek>

A Karmelita épületgyűttes koncertterme

Hiánypótló kiállítások is nyílnak a Budavári Palotanegyed különböző pontjain. Ezek közül az első, A Hauszmann-sztori elnevezésű, 2021 májusában megnyílt tárlat, amely Hauszmann Alajos életét és munkásságát, illetve a Palotanegyed épületeinek történetét és a Nemzeti Hauszmann Program fejleszté-

seit mutatja be az érdeklődőknek modern eszközök segítségével. Emellett készülünk helyi emlékeket bemutató történeti kiállításokra is. A 2018 végén átadott Karmelita épületgyűttes teljes rekonstrukciójával újjászületett az egykori templomtér is, amely rendezvényteremként a jövőben koncerteknek ad majd otthont.

A Hauszmann-sztori kiállítás

A Budai Várséták bővítik a terület programkínálatát

A Várkapitányság idegenvezetői magyar és angol nyelven vezetett állandó és szezonális vársétákon mutatják be az érdeklődőknek a budai Vár történetét, rejtelmeit és érdekességeit. A Budai Várséták első két évében közel megduplázódott az elindított tematikus séták száma, és egyre többen vesznek részt a programokon.

A 2019-ben indított 224 sétán összesen több mint négyezren vettek részt, akik közelebbről is megismerhették a budai Vár történetét és a megújítását szolgáló fejlesztéseket, a Várkert Bazárt, Sisi kedvenc várkertjeit, Magyarország legrégebbi rituális zsidó fürdőjét, a Mikvét, és bejárhatták a Várnegyed nyugati pincerendszerét is egy vezetett borséta keretében.

2020-ban tovább bővítettük a Budai Várséták kínálatát: megnyitottuk a látogatók előtt a Habsburg nádori kriptát, bemutattuk a Budavári Palota kupoláját és egy eddig elzárt, titkos alagútrendszert; az iskolai csoportokkal pedig megismertettük az 1848-49-es forradalom és szabadságharc kapcsolatát a budai Várral.

A Budai Várséták tovább bővítik a budai Vár és a Budavári Palotanegyed minőségi programkínálatát, hiszen az ide látogatókat hosszú kutatómunka alapján összeállított vezetéseken, képzett szakemberek kalauzozják el a terület legizgalmasabb pontjaira. 2021 folyamán újabb tematikus vezetésekkal színesítjük programjainkat.

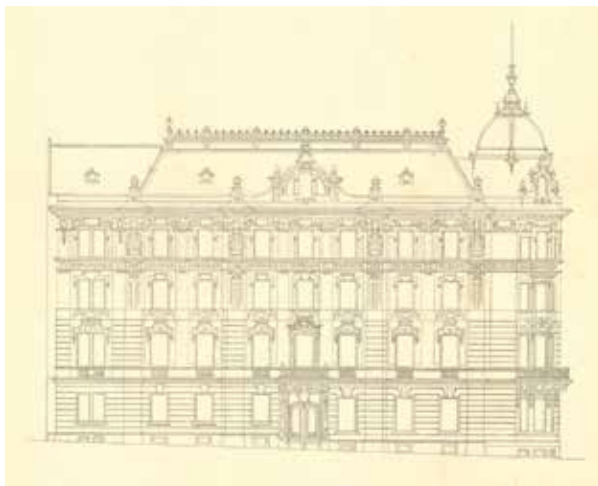

Habsburg nádori kriptája

HAUSZMANN ALAJOS (1847–1926)

A dualista Monarchia reprezentatív középületeinek kiemelkedő tervezője, számos budapesti magánház és villa megalkotója. Munkásságában sikerült az építészet, valamint a képző- és iparművészeti alkotások harmonikus összhangját megteremtenie. Stílusát a reneszánsz és barokk elemektől ihletett historizmus jellemzi. Legismertebb alkotásai közül kiemelkedik a New York-palota, a királyi kúria (volt Igazságügyi Minisztérium Kossuth téri palotája) és a Múzeum főépülete. Életművének csúcsa a Budavári Királyi Palota tervezése és kivitelezésének irányítása volt, amit Ybl Miklós halálát követően, 1891-ben – az elhunyt mester akarata szerint és Ferenc József magyar király és osztrák császár megbízásából – kapott meg.

A krisztinavárosi szárnyat Ybl szelleméhez hűen alkotta, létrehozva Európa egyik legelőkelőbb palota-udvarát. A dunai oldal bővítésénél már szabadabban bontakoztathatta ki saját elképzeléseit. Az épület Szent György térig történő meghosszabbításával kialakult annak jelenlegi formája, kupolával ékített szimmetrikus tömbje koronaként áll a Várhegy déli végében.

Tervezői tevékenysége mellett több mint négy évtizeden át tanított a Múzeumtérben, így gyakorolva jelentős hatást a hazai építészek elkövetkező nemzedékeire. Számos kitüntetést, elismerést kapott szakmai munkássága során, az 1900. évi párizsi világkiállításon Grand Prix-díjat nyert.

A VÁRKAPITÁNYSÁG MŰKÖDÉSÉT MEGHATÁROZÓ LEGFONTOSABB JOGSZABÁLYOK

- 2018. évi XLIX. törvény (Budapest-törvény)
- 154/2018. (IX. 3.) Korm. rendelet a Budai Palotanegyed területébe tartozó ingatlanok meghatározásáról
- A Budai Palotanegyed területén megvalósuló kiemelten közérdekű beruházások megnevezéséről, valamint az ingatlanok vagyongazdálkodási feladatainak ellátásáról szóló 313/2018. (XII. 27.) Korm. rendelet.
- 1377/2014. (VII. 10.) Korm. határozat a Nemzeti Hauszmann Terv (2014–2024) kidolgozásáról

IMPRESSZUM

KIADÓ: Várkapitányság Integrált Területfejlesztési Központ Nonprofit Zrt.
KIADÁS: 2021. július

Egyes dokumentumok az alábbi intézmények és gyűjtők szíves engedélyével szerepelnek a kiadványban:

A Főőrség épülete 1905 körül Megjelent: Hauszmann Alajos: A magyar királyi vár. Budapest, é.n. [1912]	11
A Lovarda épülete Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjtemény	15
Királyi Palota, 1935 Fortepan / Erky-Nagy Tibor	20
Királyi Palota, 1945 Fortepan	20
A déli összekötő szárny épülete SCHOLA GRAPHIDIS MŰVÉSZETI GYŰJTEMÉNY, A Magyar Képzőművészeti Egyetem - Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium művészeti gyűjteménye	22
Korabeli Szent István-terem Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjtemény	24
A romos Külügyminisztérium délnyugatról, 1945 BTM Kiscelli Múzeum, Fényképtár	26
A Vöröskereszt Egylet egykori székházának nyugati homlokzata Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjtemény	27
József főhercegi palota Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ	28
József főhercegi palota, 1949 Fortepan / Archiv für Zeitgeschichte ETH Zürich / Agnes Hirschi	30
A Honvéd Főparancsnokság sérült épülete, 1945. BTM, Kiscelli Múzeum, Fényképtár	33
Látkép az Országos Levéltárral, 1930 Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjtemény	34
A Magyar Nemzeti Levéltár romos épülete, 1945 Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár	35
Hauszmann Alajos portréja, 1910 körül Magyar Nemzeti Múzeum	52
A Vöröskereszt Egylet egykori székházának terve 1901 Budapest Főváros Levéltára	52

www.nemzetihauszmannprogram.hu

nemzetihauszmannprogram

” —

A budai Vár
közös örökségünk.
Küldetésünk,
hogy megőrizzük
és megújítsuk;
olyan helyé tegyük,
ahová mindannyian
örömmel térünk vissza.

NEMZETI
HAUSZMANN
PROGRAM